

СИСТЕМА РЕЙТИНГОВОГО ОЦІНЮВАННЯ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВИКЛАДАЧІВ

Визначено необхідність та розглянуті особливості оцінювання результативності творчої діяльності викладацького складу вищих навчальних закладів. Запропоновано систему показників рейтингового оцінювання результатів творчої індивідуальної та колективної праці викладачів вищих навчальних закладів другого рівня акредитації (на прикладі Чернігівського юридичного коледжу Державної пенітенціарної служби України).

Ключові слова: наукова діяльність, система рейтингового оцінювання, науково-педагогічна діяльність викладача, оцінка, результати.

Постановка проблеми та її значення. Ефективність діяльності вищого навчального закладу (ВНЗ) у значній мірі залежить від індивідуальних творчих здібностей викладачів, ступеню їхньої підготовки і рівня кваліфікації, тому викладацький склад розглядається як найбільш значуща частина його активів. З метою підвищення ступеню віддачі від використання наявного творчого потенціалу своїх працівників перед закладами освіти постає проблема пошуку дієвих методів спонування до активної творчої праці.

Враховуючи особливості творчого характеру праці науково-педагогічних працівників, що полягають у відсутності чітких критеріїв оцінки і суворих кінцевих результатів їх безпосередньої праці, виникає комплекс складних завдань, пов'язаних з оцінюванням результатів творчої складової їхньої праці [1].

Проблемі оцінювання діяльності персоналу присвячена значна кількість наукових і методичних публікацій як в Україні, так і в ближньому і далекому зарубіжжі. Це роботи Є. Андросюка, О. Горленко, В. Кучерова, О. Лагерєва, М. Новакова, Ю. Попова, М. Рабіновича, В. Садовнікова, Т. Фінікова, О. Романовського, Ю. Романовської, А. Амбросова, О. Сердюка та ін. [1 – 3].

Проте всі ці роботи стосуються ВНЗ третього та четвертого рівнів акредитації, де науково-дослідна робота є однією з невід'ємних складових діяльності викладача, а про організацію такої роботи в ВНЗ першого та другого рівня акредитації мова не йдеться.

Однак, у процедурах атестації та акредитації ВНЗ велике значення надається оцінюванню кваліфікації викладацького складу, вивчається політика і практика ВНЗ з: підвищення кваліфікації викладачів, організації науково-дослідної роботи, викладацької та громадської діяльності вищу.

Виклад основного матеріалу. На прикладі Чернігівського юридичного коледжу Державної пенітенціарної служби України, що є вищим навчальним закладом другого рівня акредитації, продемонструємо систему об'єктивної оцінки і визначення здібностей викладачів до наукової діяльності, посилення мотивації до науково-дослідної роботи (далі – Система).

До створення такої Системи нас спонукало:

- Концепція розвитку коледжу на 2011-2017 роки;
- підвищення рівня акредитації (державні вимоги до ліцензування й акредитації вищих закладів освіти), створення в перспективі на базі коледжу юридичного інституту;
- запровадження нових напрямів підготовки (спеціальностей);
- необхідність створення та науково-методичний супровід стандартів вищої освіти;
- формування резерву кадрів на заміщення посад науково-педагогічних працівників (проректора з навчальної роботи, начальників кафедр, доцентів, старших викладачів та ін.).

Запровадження в коледжі Системи передбачає створення її певної структури. Складовими Системи є:

- експертна оцінка здібностей викладачів до наукової діяльності;
- комплекс заходів мотиваційного (стимулюючого) характеру.

Експертна оцінка здібностей викладача до наукової діяльності передбачає його оцінювання за такими критеріями:

Фахова підготовка викладача: рівень освіти, який вищий навчальний заклад і коли закінчив, здобуті спеціальність та кваліфікація.

Досвід педагогічної діяльності викладача на час оцінки: педагогічний стаж; де й коли востаннє підвищував кваліфікаційний рівень, здобута педагогічна кваліфікація; які посади педагогічних (науково-педагогічних) працівників і у який час обіймав.

Досвід наукової діяльності викладача: стаж наукової діяльності, здобуті науковий ступень і вчене звання, де й коли захищав дисертацію та за якою спеціальністю, тема дисертаційного дослідження; які посади наукових (науково-педагогічних) працівників і у який час заміщував; кількість виданих наукових робіт (монографій, підручників, навчально-методичних посібників, наукових статей, в тому числі в

офіційних виданнях ВАК); кількість винаходів та раціоналізаторських пропозицій; участь у науково-практичних конференціях і семінарах, науково-дослідних роботах й дослідно-конструкторських розробках.

Висновки атестаційної комісії коледжу: характеристики закладів освіти, наукових установ (підрозділів), в тому числі з попередніх місць навчання, роботи, служби, про досвід науково-педагогічної діяльності або про здатність до неї, про можливість висунення на посади науково-педагогічних (педагогічних) працівників з більшим обсягом роботи.

Матеріали особових справ вступників до ад'юнктури (аспірантури), викладачів-ад'юнктів (аспірантів), здобувачів наукових ступенів і вчених звань, відомості про: результати складання кандидатських екзаменів (мінімуму), вступних екзаменів до ад'юнктури (аспірантури); затверджені теми дисертаційних досліджень, результати навчання в ад'юнктурі (аспірантурі), попередній захист дисертацій; рух справ здобувачів вчених звань.

Комплекс заходів мотиваційного або стимулюючого до науково-дослідної роботи характеру передбачає створення в коледжі умов, надання можливостей викладачу максимально реалізувати свій науковий потенціал. Проведення цих заходів потребує певної організації та науково-методичного забезпечення Системи в коледжі.

Організаційне та науково-методичне забезпечення Системи передбачає:

- планування наукової та науково-дослідної роботи в коледжі;
- створення необхідних умов для проведення наукових досліджень та їх стимулювання;
- розробку засобів діагностики науково-педагогічних здібностей.

Запровадження основних елементів Системи в коледжі покладається на:

– відділ по роботі з особовим складом щодо комплектування педагогічними кадрами навчальних циклів, організації в коледжі професійної підготовки рядового і начальницького складу Державної пенітенціарної служби;

– навчальний відділ, зокрема на викладача-методиста навчального відділу у справах статистичного обліку кандидатів наук (статистичні картки кандидатів наук, форма № КН), при плануванні науково-дослідної роботи коледжу на навчальний рік, при підготовці атестаційних матеріалів на викладачів до атестаційної комісії коледжу тощо;

– навчальні цикли щодо безпосередньої участі викладацького складу в науково-дослідній роботі, запровадженні її результатів у навчальний процес, опануванні основних результатів наукових досліджень у законотворчому процесі реформування пенітенціарної системи України, у практиці виконання кримінальних покарань;

– господарський відділ щодо створення матеріально-технічної бази для проведення наукових досліджень (споруди, аудиторії, меблі, устаткування, пристрої та прилади, витратні матеріали тощо);

– Педагогічну раду коледжу щодо надання рекомендацій педагогічним працівникам для вступу до ад'юнктури (аспірантури), ухвали матеріалів дисертаційних досліджень, проведених в коледжі, для розгляду навчальними та науковими підрозділами, вченими радами ВНЗ і наукових установ, ухвали підготовлених викладачами коледжу монографій, підручників, навчально-методичних посібників, наукових статей, рецензій для опублікування в офіційних виданнях і виданнях коледжу;

- атестаційну комісію коледжу щодо вирішення питань атестування педагогічних працівників;
- безпосередньо на викладацький склад коледжу.

План науково-дослідної роботи коледжу складається навчальним відділом на навчальний рік, розглядається на засіданні Педагогічної ради коледжу й після ухвали радою затверджується начальником (директором). У плані передбачаються такі розділи:

- організаційна робота;
- виконання наукових проектів, досліджень;
- проведення науково-практичних конференцій, науково-методичних семінарів, круглих столів;
- видання підручників, навчально-методичних посібників, наукових статей;
- робота над новими навчальними планами і програмами;
- організація роботи предметних гуртків, проведення конкурсу курсантської творчості;
- обмін досвідом, міжнародна співпраця.

Щороку за участю викладачів коледжу підлягає плануванню:

– розроблення графіку складання кандидатських мінімумів, проходження попереднього захисту дисертацій, вступу викладачів до ад'юнктури (аспірантури) вищих навчальних закладів Міністерства освіти і науки України;

– проведення міжнародної або міжвузівської науково-практичної конференції коледжу. Присвяченої проблемам, пошукам та перспективам діяльності органів та установ виконання покарань та слідчих ізоляторів Державної кримінально-виконавчої служби України" з виданням Матеріалів конференції;

- проведення конкурсу курсантських робіт.

Основним предметом дослідження викладачів коледжу у планових заходах, безумовно, є правові, організаційно-педагогічні та психологічні аспекти виконання кримінальних покарань в Україні.

Умовами, необхідними для мотивації наукових досліджень, є:

- створення робочих місць, науково-лабораторної бази для їх проведення;
- фінансування наукової діяльності коледжу (виконання наукових проектів, видання наукових праць, відряджень до навчальних закладів і наукових установ, навчання викладачів коледжу в ад'юнктурі й аспірантурі) за рахунок бюджетних коштів;
- надання викладачам, які займаються науково-дослідною роботою, у бюджеті тижневого робочого часу одного вільного дня для роботи з науковою літературою й архівними матеріалами, проведення наукових експериментів і т. ін.;
- створення на циклах предметних гуртків із залученням до наукових досліджень курсантів (слухачів), студентів коледжу, призначення викладачів керівниками гурткової діяльності, курсантських (студентських) наукових робіт;
- ініціювання начальником (директором) коледжу міжвузівської наукової співпраці, міжнародних зв'язків щодо розв'язання актуальних наукових проблем пенітенціарної системи і політики України.

Заходами стимулювання викладачів і курсантів, студентів до наукової діяльності та науково-дослідної роботи є:

- оплата навчання в ад'юнктурі (аспірантурі) за рахунок державних коштів;
- преміювання по результатах роботи;
- надання можливості проводити навчальні заняття у вищих навчальних закладах третього-четвертого рівнів акредитації на засадах сумісництва;
- висунення на посади викладацько-керівного складу з більшим обсягом роботи;
- переваги для вступу до ад'юнктурі (аспірантурі) для тих викладачів, хто набрав більшу кількість балів по результатах щорічної оцінки науково-педагогічних здібностей;
- для курсантів – можливість продовження навчання за напрямом підготовки (спеціальністю) з метою підвищення свого освітнього рівня за державним замовленням;
- інші заохочення, передбачені Дисциплінарним Статутом та статутом навчального закладу.

У коледжі передбачені засоби (заходи) діагностики науково-педагогічних здібностей викладачів, курсантів (студентів, слухачів), основними з яких є:

- педагогічний контроль, відкриті (показові) заняття, метою проведення яких, поряд з іншим, є оцінка науково-методичного рівня організації та проведення викладачами навчальних занять (оцінка дається в облікових листках і журналі обліку контрольних відвідувань занять, семестрових звітах про результати педагогічного контролю та проведення відкритих (показових) занять, у службових характеристиках і чергових атестаціях викладачів);
- науково-практичні конференції, науково-методичні семінари, результатом проведення котрих є опублікування наукових статей в офіційних наукових виданнях, тез доповідей у збірниках Матеріалів конференцій коледжу;
- конкурси курсантських (студентських) наукових робіт, в яких втілюється наукова співпраця курсантів-виконавців робіт і викладачів-керівників робіт;
- тестування викладачів (курсантів) з метою оцінювання мотивації до науково-педагогічної діяльності (система тестів);
- шкала оцінки науково-педагогічних здібностей і мотивації викладачів до науково-дослідної роботи (тих хто не має вченого звання (табл. 1)).

Шкала оцінки науково-педагогічних здібностей і мотивації викладачів коледжу до науково-дослідної роботи

Критерій оцінки	Кількість балів
Складання кандидатського мінімуму.	10
Участь у дослідно-конструкторській розробці.	10
Участь у винаході.	10
Участь у науково-дослідній роботі.	5
Написання наукової статті в офіційному виданні.	5
Участь у міжнародній науково-практичній конференції (науковому семінарі) з доповіддю та опублікуванням тез у відповідних збірках матеріалів.	5
Подання раціоналізаторської пропозиції.	3
Участь у міжвузівській науково-практичній конференції (науковому семінарі) коледжу з доповіддю та опублікуванням її тез у відповідних матеріалах.	3
Написання наукової статті у неофіційному виданні.	3
Керівництво конкурсною роботою курсанта (студента).	3
Використання результатів науково-дослідної роботи, власних наукових досліджень при проведенні навчальних занять.	3
Самостійне укладання робочої навчальної програми з нової дисципліни.	3
Самостійне укладання дидактичних матеріалів та проведення відкритого (показового) лекційного заняття.	3
Самостійне укладання дидактичних матеріалів та проведення відкритого семінарського (практичного) заняття.	2
Позитивна оцінка науково-методичного рівня викладання навчального матеріалу (за результатами педагогічного контролю, проведення відкритого або показового заняття).	1

Звичайне сумування набраних викладачем балів за кожний захід протягом навчального року дозволяє зробити кількісну й якісну оцінку його науково-педагогічних здібностей та мотивації до науково-дослідної роботи (табл. 2).

Таблиця 2

Оцінка науково-педагогічних здібностей та мотивації до науково-дослідної роботи викладача

Кількість набраних балів	≤ 25	26-40	41-55	56-70	> 70
Якісна оцінка	низька	помірна	помітна	висока	дуже висока

Головою робочої комісії з запровадження Системи в коледжі протягом навчального року (звітний період) робиться аналіз і доводиться до відома педагогічного колективу на засіданні Педагогічної ради коледжу наприкінці другого навчального півріччя.

Педагогічна рада коледжу, приймаючи рішення, ухвалює:

- проект плану науково-дослідної роботи коледжу на наступний навчальний рік;
- рекомендації на вступ педагогічних працівників до ад'юнктури (аспірантури) ВНЗ третього-четвертого рівнів акредитації (за поданням рапорту або заяви з відповідним клопотанням викладача);
- графік складання кандидатських мінімумів викладачами коледжу в наступному навчальному році (за поданням рапорту або заяви з відповідним клопотанням викладача);

– пропозиції в кошторис коледжу на наступний календарний рік щодо фінансування наукової діяльності викладачів та науково-дослідної роботи коледжу.

Створення та запровадження в коледжі Системи є передумовою підвищення рівня акредитації, реалізації концептуальних положень про напрям підготовки та розвитку коледжу на перспективу до 2017 року.

Розвиток Системи передбачає у подальшому створення в організаційно-штатній структурі закладу таких підрозділів і дорадчих органів управління: науково-дослідного відділу, редакційно-видавничого відділу, ад'юнктури, кафедр, науково-дослідних лабораторій, вченої ради, науково-методичної ради, – одним з основних напрямів роботи яких є забезпечення наукової діяльності закладу, підготовки на його базі власних наукових кадрів.

Запровадження такої Системи дає свої позитивні результати. Адже в коледжі на постійній основі, на викладацьких посадах працюють 47 чоловік, 25 з яких мають вчені ступені кандидатів наук, 11 – працюють над здобуттям такого ступеню, 5 – працюють над докторськими дисертаціями.

Це на наш погляд є показником зрілості навчального закладу та дієвості наукової і науково-дослідної роботи, метою якої є: розробка методичних рекомендацій щодо роботи з різними категоріями засуджених; вдосконалення програм підготовки засуджених до звільнення, організації процесу їх соціального супроводу після звільнення; соціально-психологічне забезпечення виправного процесу та вирішення проблем адаптації і ресоціалізації засуджених; дослідження ефективності (результативності) основних складових процесу ресоціалізації неповнолітніх засуджених; розробка української моделі Служби пробації тощо.

У 2007 році в коледжі створено Науково-творче товариство, що об'єднує викладачів та курсантів (студентів), які займаються науково-дослідною роботою в площині основних напрямів досліджень у сфері виконання кримінальних покарань, затверджених Науковою радою, створеною при Державній пенітенціарній службі України. Три співробітника коледжу є членами Наукової ради Державної пенітенціарної служби України.

Однією з форм підвищення пізнавальної активності курсантів (студентів) є залучення їх до наукової роботи. Курсанти коледжу беруть участь у Всеукраїнських конкурсах студентських наукових робіт з природничих, технічних і гуманітарних наук, які щорічно організовуються МОНмолодьспорту України. За результатами участі 6 курсантів були відмічені дипломами даного Міністерства.

Нині навчальний заклад через виконання доручень Державної пенітенціарної служби України бере участь у реалізації ряду програм Ради Європи щодо підтримки в'язничної реформи в Україні (управління персоналом; створення Служби пробації; робота із засудженими до довічного позбавлення волі).

Результати наукових досліджень запроваджуються в навчальний процес, а також у практичну діяльність органів та установ виконання покарань.

Використані джерела

1. Кучер М.М. До питання оцінки результатів праці науково-педагогічних кадрів вищих навчальних закладів [Електронний ресурс] / М.М. Кучер, Е.В. Роздобудько – Режим доступу : http://library.kpi.kharkov.ua/Vestnik/2010_7/statti/Kycher_Rosdobydko.pdf. – Назва з екрану.
2. Лузан П.Г. Професійна компетентність викладача вищого аграрного навчального закладу та її оцінювання [Електронний ресурс] / П.Г. Лузан, Л.М. Шовкун – Режим доступу : https://docs.google.com/viewer?a=v&q=cache:lwN_TsHJnncJ:library.uipa.edu.ua/library/Left_menu/Zbirnik/14-15/%25D0%2597%25D0%25BC%25D1%2596%25D1%2581%25D1%2582%2520%25D0%25BE%25D1%2581%25D0%25B2%25D1%2596%25D1%2582%25D0%25B8/%25D0%259B%25D1%2583%25D0%25B7%25D0%25B0%25D0%25BD.doc+&hl=ru&gl=ua&pid=bl&srcid=ADGEESiweQMESyW2i9oe_YVoiCW4QtP40bhF9bX2Us2AmfM_C7GnVa5xkwdq1-dNnSNF6-syDpuFvpaJKEM20uEZzeblBMCr60YGvv9Z5BubAfsHRh2S1Mn9Z10IRSmYtCiffLny0t6b&sig=AHIEtbQfjT_h9QVtnBRPhpw_Vefe169WA – Назва з екрану.
3. Загірняк М.В. Оцінювання якості роботи професорсько-викладацького складу вищих навчальних закладів [Електронний ресурс] / М.В. Загірняк, С.А. Сергієнко – Режим доступу : http://educationconferenceua2012.org.ua/doc/Zagirnyak_Serhiyenko_UA.pdf – Назва з екрану.

Yermak S., Drizhak V.

RATING EVALUATION SYSTEM OF LECTURERS' SCIENTIFIC AND PEDAGOGICAL ACTIVITY

The need and the features of assessing the performance of lecturers' creative activity in higher educational institutions is defined. The system of rating evaluation results of lecturers' creative individual and collective labor in the second level accreditation higher educational institutions is suggested (on the example of Chernihiv Law College of the State Penitentiary Service of Ukraine).

Key words: *scientific activity, rating evaluation system, research and pedagogical activities of lecturers, assessment, results.*

Стаття надійшла до редакції 15.03.13

